

CZU: 316.4.063.3:316.346.2-056.26

[https://doi.org/10.59295/sum8\(178\)2024_27](https://doi.org/10.59295/sum8(178)2024_27)

ÎMBUNĂTĂȚIREA INCLUZIUNII: CADRU PENTRU INTEGRAREA DIMENSIUNILOR DE GEN ȘI DIZABILITATE ÎN DEZVOLTARE

Ludmila MALCOCI,

Universitatea de Stat din Moldova

Alexandru GRIBINCEA,

IP Keystone Moldova

Articolul oferă o contribuție unică prin analiza critică a integrării dimensiunilor de gen și dizabilitate în procesele bugetare ale principalelor agenții multilaterale, cu un accent pe eforturile organizațiilor globale precum ONU, Comisia Europeană și Banca Mondială. Folosind o abordare intersecțională, cercetarea relevă lacunele și provocările actuale în alocarea bugetelor și aplicarea indicatorilor de gen și dizabilitate, subliniind necesitatea unor îmbunătățiri pentru o incluziune reală. Principalele constatări indică lipsa de consistență în utilizarea marcărilor specifici și nevoia unor măsuri de monitorizare care să asigure transparența și eficacitatea finanțării pentru grupurile vulnerabile.

Cuvinte-cheie: Banca Mondială, incluziunea persoanelor cu dizabilități, egalitatea de gen, bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen, intersecționalitate, UE, ONU, PNUD.

EMPOWERING INCLUSION: FRAMEWORK FOR GENDER AND DISABILITY MAINSTREAMING IN DEVELOPMENT

The article makes a unique contribution by critically analyzing the mainstreaming of gender and disability in the budgeting processes of major multilateral agencies, with a focus on the efforts of global organizations such as the UN, the European Commission and the World Bank. Using an intersectional approach, the research reveals current gaps and challenges in the allocation of budgets and the application of gender and disability indicators, highlighting the need for improvements for real inclusion. Key findings point to the lack of consistency in the use of specific markers and the need for monitoring measures to ensure transparency and effectiveness of funding for vulnerable groups.

Keywords: World Bank, Disability Inclusion, Gender equality, gender responsive budgeting, Intersectionality, EU, UN, UNDP.

Introducere

În contextul dezvoltării globale, necesitatea imperativă a unui cadru incluziv care să abordeze în mod egal dimensiunea de gen și dizabilitatea a devenit un punct central al discursului academic și orientat către politici. Acest articol își propune să analizeze în mod critic integrarea aspectelor legate de dizabilitate și gen în cadrul proceselor bugetare ale principalelor agenții multilaterale, inclusiv Agențiile Națiunilor Unite, Comisia Europeană și Banca Mondială. Utilizând o perspectivă intersecțională, acest studiu explorează dimensiunile operaționale, politice și strategice ale integrării dimensiunii de gen și dizabilitate în agendele acestor instituții. Acesta delimitează inițiativele-cheie, analizează complexitatea elaborării politicilor și evaluează executarea proiectelor care vizează incluziunea. Printr-o examinare a dovezilor empirice și a provocărilor apărute, articolul contribuie la discursul privind promovarea unei paradigme de dezvoltare în care egalitatea de gen și incluziunea persoanelor cu dizabilități transcend declarațiile politice nominale.

Metodologie

A fost efectuată o analiză detaliată a documentelor și a cadrelor politice emise de instituții precum Banca Mondială, Comisia Europeană și agențiile ONU. Această analiză se concentrează pe identificarea limbajului specific și a angajamentelor legate de integrarea dimensiunii de gen și dizabilitate, precum și pe recunoașterea oricăror lacune din aceste politici.

Articolul examinează datele disponibile publicului privind proiectele finanțate de aceste instituții, cu un accent deosebit pe indicatorii de gen și dizabilitate. Acesta include o evaluare a modului în care proiectele sunt etichetate și clasificate în funcție de obiectivele lor legate de dimensiunea de gen și dizabilitate, precum și o analiză a alocărilor bugetare pentru aceste dimensiuni.

Sunt prezentate studii de caz specifice pentru a ilustra modul în care proiectele abordează în mod concret integrarea aspectelor legate de dizabilitate și de gen. Aceste exemple concrete contribuie la evidențierea provocărilor și a celor mai bune practici în implementarea strategiilor de incluziune.

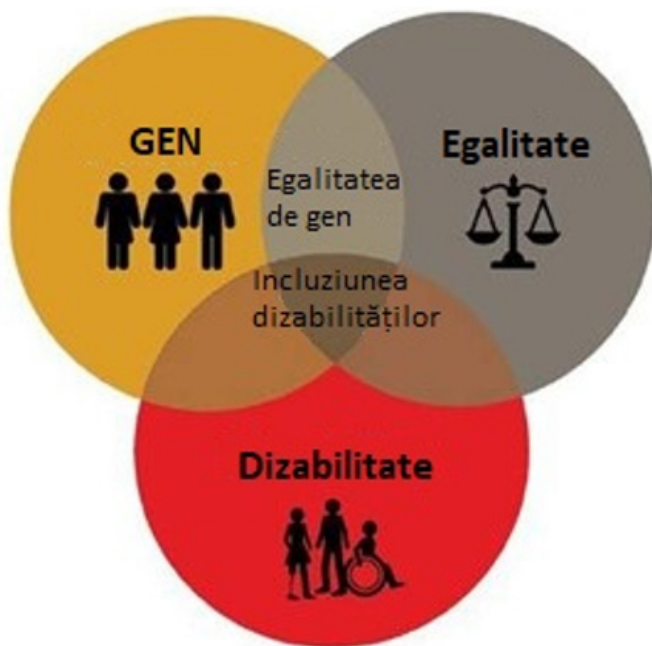
Banca Mondială

Cadrul de incluziune a persoanelor cu dizabilități și de responsabilizare, aprobat de Banca Mondială în 2022, semnifică un angajament strategic de a integra considerațiile privind dizabilitatea în întreaga sa gamă de activități, investiții și formulări de politici. Acest cadru cuprinzător este conceput pentru a integra în mod sistematic incluziunea persoanelor cu dizabilități în domeniile multifacetate ale Băncii Mondiale, inclusiv directivele politice, eforturile operaționale și activitățile analitice. În plus, acesta urmărește să consolideze capacitățile interne ale Băncii Mondiale de a asista clienții săi în implementarea eficientă a programelor de dezvoltare care includ persoanele cu dizabilități [7].

Componentele-cheie ale acestui cadru includ o serie de angajamente specifice ale Băncii Mondiale pentru a consolida integrarea persoanelor cu dizabilități în cadrul proiectelor sale finanțate. Concret, cadrul stabilește obiective măsurabile care trebuie atinse până în anul 2025, cum ar fi:

- Asigurarea incluziunii complete a aspectelor legate de dizabilități în toate inițiativele și proiectele educaționale finanțate de Banca Mondială. De exemplu: Dezvoltarea și punerea în aplicare a unui proiect de educație incluzivă într-o țară în curs de dezvoltare, în care școlile sunt dotate cu facilități accesibile, iar materialele didactice sunt adaptate pentru elevii cu dizabilități diverse. Programele de formare pentru profesori privind metodele de educație incluzivă și integrarea tehnologiei de asistență în sălile de clasă ar fi componente esențiale. Aceasta ar putea implica modernizarea școlilor cu rampe, toalete accesibile și furnizarea de interpreți în limbajul semnelor sau de materiale în limbaj Braille pentru elevii cu deficiențe de vedere.

Fig. 1. Construcții sociale privind dizabilitățile, dimensiunea de gen și egalitatea [2].

- Încorporarea dispozițiilor privind incluziunea dizabilităților în proiectele de mobilitate urbană și feroviare, în special în cele de îmbunătățire a sistemelor de transport public. De exemplu: proiectarea și construcția unui nou sistem feroviar urban care include caracteristici precum pavaje tactile pentru pasagerii cu deficiențe de vedere, autobuze cu podea joasă pentru o îmbarcare ușoară și anunțuri sonore pentru opriri și direcții. În plus, asigurarea faptului că toate nodurile de transport dispun de puncte accesibile de servicii pentru călători și instruirea personalului cu privire la asistarea pasagerilor cu dizabilități.

- Atingerea unei etape semnificative prin care 75% din proiectele de protecție socială finanțate de Banca Mondială vor include dizabilitățile. De exemplu: o inițiativă de protecție socială menită să ofere sprijin financiar și servicii persoanelor cu dizabilități. Aceasta ar putea include crearea unei baze de date a persoanelor cu dizabilități pentru a

se asigura că acestea primesc sprijin direcționat, cum ar fi asistență medicală subsidiată. Inițiativa s-ar putea concentra, de asemenea, asupra serviciilor de asistență juridică pentru a proteja drepturile persoanelor cu dizabilități.

Această inițiativă se aliniază la Strategia de gen a Grupului Băncii Mondiale și la Obiectivul 5 de dezvoltare durabilă, care se concentrează pe realizarea egalității de gen și pe emanciparea tuturor femeilor și fetelor. În ciuda acestor eforturi, există provocări în ceea ce privește măsurarea bugetului real alocat pentru incluziunea dimensiunii de gen și a dizabilităților și în ceea ce privește evaluarea contribuțiilor proiectelor privind dizabilitățile la egalitatea de gen și viceversa. Acest lucru se datorează parțial lipsei de date privind modul în care proiectele abordează în mod specific aceste aspecte și absenței indicatorilor privind dizabilitățile în portalul Băncii Mondiale privind egalitatea de gen.

Analiza datelor online privind Proiecte pe Temă arată că subcategoria de gen este inclusă în Dezvoltare umană și gen, iar subcategoria Dizabilități este inclusă în Dezvoltare socială și protecție. În ambele cazuri, nu există date cu privire la modul în care proiectele privind dizabilitățile contribuie la egalitatea de gen și cu privire la modul în care proiectele privind egalitatea de gen contribuie la egalitatea persoanelor cu dizabilități. În ambele cazuri, este practic imposibil să se măsoare bugetul alocat cu adevărat pentru incluziunea dimensiunii de gen și a dizabilităților.

Banca Mondială nu utilizează markerii de gen sau dizabilități în cadrul fondurilor fiduciare multidonatori (MDTF). Marcajul de gen este utilizat exclusiv în cadrul Facilității-umbrelă pentru egalitatea de gen (Umbrella Facility for Gender Equality), care finanțează în mod clar activitățile privind egalitatea de gen. Cu toate acestea, „Umbrella Facility for Gender Equality” nu integrează intersecționalitatea dizabilităților. Iar noi nu putem face diferența în ceea ce privește sumele alocate bărbaților și femeilor cu dizabilități pentru o mai bună egalitate de gen și dizabilitate.

Fondurile de finanțare multilaterală servesc drept instrumente vitale pentru punerea în comun a resurselor provenite de la diverși donatori în vederea abordării unor provocări complexe în materie de dezvoltare, facilitând coordonarea și alinierea strategică a asistenței internaționale. În ciuda rolului lor esențial, marcarea explicită a fondurilor pentru gen și dizabilitate în cadrul acestor mecanisme rămâne mai puțin frecventă, evidențiind o potențială lacună în abordarea problemelor intersecționale. Facilitățile-umbrela pentru egalitatea de gen, de exemplu, este dedicat promovării egalității de gen, subliniind recunoașterea de către Banca Mondială a rolului esențial pe care îl joacă genul în rezultatele dezvoltării. Cu toate acestea, obiectivul său nu se extinde în mod explicit la intersecționalitatea dintre gen și dizabilitate [1].

Din resursele online, nu este clar dacă marcajul de gen și dizabilitate este aplicat în mod consecvent tuturor acțiunilor sprijinite de Banca Mondială, inclusiv obligațiunilor, împrumuturilor și granturilor. De asemenea, nu există informații cu privire la impactul proiectelor asupra incluziunii persoanelor de gen și cu dizabilități.

Portalul de date privind egalitatea de gen al Băncii Mondiale nu cuprinde niciun indicator privind dizabilitățile. Există date privind educația femeilor și bărbaților, ocuparea forței de muncă, mediul, ODD, dar nu și date intersecționale privind dizabilitatea.

Agențiile ONU

Strategia Organizației Națiunilor Unite privind incluziunea persoanelor cu dizabilități (UNDIS), aprobată în 2020, pune bazele unor progrese durabile și transformative în domeniul incluziunii persoanelor cu dizabilități prin intermediul tuturor pilonilor de activitate ai Organizației Națiunilor Unite.

Abordarea dublă a ONU privind integrarea dizabilității recunoaște necesitatea: a) integrării măsurilor sensibile la dizabilități în elaborarea, punerea în aplicare, monitorizarea și evaluarea tuturor politicilor și programelor (educație, ocuparea forței de muncă, transport public, asistență medicală etc.) și b) furnizării de inițiative specifice dizabilității pentru a sprijini emanciparea persoanelor cu dizabilități (campanii de sensibilizare, programe de emancipare, tehnologii asistive, servicii de asistență juridică etc.).

Ca răspuns la evaluarea formativă a integrării de către PNUD a principiilor „Să nu lăsăm pe nimeni în urmă”, PNUD a început să își actualizeze marcajul proiectului prin încorporarea unei caracteristici de intersecționalitate. În combinație cu abordarea PNUD privind incluziunea persoanelor cu dizabilități, acest lucru va permite marcarea intervențiilor programatice - atunci când este cazul și în funcție de natura acestora - în cadrul diferitelor grupuri de beneficiari (de exemplu, femeile cu dizabilități), depășind abordarea grup cu grup.

Fig. 2. Abordarea bilaterală a ONU [elaborată pe baza DFID 2000 [4].

În 2017, UN Women a înființat o echipă de lucru globală internă privind incluziunea persoanelor cu dizabilități și intersecționalitatea (GTTDII) pentru a consolida activitatea ONU în acest domeniu. În 2020, UN Women a înființat o comunitate de practică privind integrarea dizabilității și intersecționalitatea (DII-CoP) la nivel de entitate pentru a sprijini activitatea critică de integrare a incluziunii dizabilității.

Analiza proiectelor PNUD pe Portalul Transparenței și pe „Ferestre de finanțare” arată că PNUD furnizează date privind proiectele la nivel global în funcție de ODD (inclusiv ODD 5 privind egalitatea de gen). Cu toate acestea, nu există date cu privire la cât din bugetele proiectelor sunt alocate în mod specific pentru gen și în mod specific pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități.

Cadrul Obiectivelor de dezvoltare durabilă include șapte obiective care se referă în mod explicit la persoanele cu dizabilități și alte șase obiective privind persoanele în situații vulnerabile, care includ persoanele cu dizabilități. Deși ODD-urile includ persoanele cu dizabilități, acest lucru nu se extinde pe deplin în monitorizare. Doar șapte din cele 169 de ținte abordează în mod specific incluziunea persoanelor cu dizabilități și doar 10 din cei 231 de indicatori ai acestora necesită în mod explicit dezagregarea datelor privind dizabilitățile [9]. Progresele înregistrate în ceea ce privește ODD privind egalitatea de gen pentru 2023 nu integrează indicatori legați de bărbații și femeile cu dizabilități [8].

Comisia Europeană

CE s-a angajat să abordeze intersecționalitatea genului și a dizabilității prin toate documentele de politică referitoare la incluziunea genului și a dizabilității, cum ar fi: Planul de acțiune al UE privind egalitatea de gen III, Strategia UE pentru drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2030, Strategia privind egalitatea de gen 2020-2025. Ultima subliniază importanța luării în considerare a intersecționalității, recunoscând că persoanele se pot confrunta cu discriminare pe baza mai multor factori, inclusiv dizabilitatea.

CE a adoptat utilizarea atât a indicatorului de politică în materie de dizabilitate OESD-DAC, cât și a indicatorului de gen, verificând 100% din proiectele sale aplicabile în cadrul programelor de Asistență Oficială pentru Dezvoltare utilizând acești indicatori.

În ceea ce privește indicatorul privind dizabilitățile, este important de menționat că, în 2018, Comitetul de asistență pentru dezvoltare al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE-CAD) a introdus acest indicator ca instrument de monitorizare a măsurii în care asistența oficială pentru dezvoltare (AOD) urmărește să includă persoanele cu dizabilități. Markerul permite membrilor CAD să își monitorizeze propriile proiecte de cooperare internațională și acțiune umanitară și să vadă pe o scară de la 0 la 2 în ce măsură acestea vizează persoanele cu dizabilități.

- *Punctaj 2 - Obiectivul principal este incluziunea și emanciparea persoanelor cu dizabilități.* De exemplu: Luați în considerare un proiect care vizează îmbunătățirea accesibilității în clădirile publice dintr-o țară în curs de dezvoltare. Acest proiect este conceput de la zero pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități pot accesa și utiliza facilitățile publice în mod egal. Proiectul implică construirea de rampe, instalarea de pardoseli tactile pentru persoanele cu deficiențe de vedere și formarea personalului cu privire la practicile de incluziune a dizabilităților. Deoarece obiectivul principal al acestui proiect este incluziunea și emanciparea persoanelor cu dizabilități, acesta ar primi un punctaj de 2 în cadrul indicatorului CAD privind dizabilitățile. Acest punctaj ridicat reflectă concentrarea directă a proiectului asupra incluziunii dizabilităților.

- *Punctaj 1 - Incluziunea și emanciparea persoanelor cu dizabilități este un obiectiv semnificativ.* De exemplu: Un proiect de dezvoltare agricolă se concentrează în principal pe creșterea randamentului culturilor prin practici agricole durabile. Cu toate acestea, proiectul include, de asemenea, componente menite să asigure că persoanele cu dizabilități pot participa pe deplin la sesiunile de formare și pot beneficia de noile tehnologii agricole. Aceasta ar putea include furnizarea de interpreți în limbajul semnelor, punerea la dispoziție a materialelor de formare în formate accesibile și modificarea echipamentelor pentru a putea fi utilizate de persoanele cu dizabilități. Deși accentul principal nu este pus pe dizabilități, eforturile de incluziune sunt semnificative, justificând un punctaj de 1.

- *Punctaj 0 - Activitatea este selectată, dar nu vizează persoanele cu dizabilități.* De exemplu: Luați în considerare un proiect ipotetic de dezvoltare internațională axat pe îmbunătățirea accesului la apă potabilă într-o zonă rurală. Acest proiect, deși esențial pentru sănătatea și bunăstarea comunității, a fost conceput fără a lua în considerare nevoile specifice ale persoanelor cu dizabilități. Acesta presupune construirea de puțuri de apă și punerea în aplicare a sistemelor de colectare a apei de ploaie, dar nu include caracteristici precum căi accesibile pentru utilizatorii de scaune cu roțile sau informații furnizate în formate accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere sau de auz. Deși proiectul este analizat cu ajutorul markerului de dizabilitate OCDE-CAD, deoarece nu vizează în mod specific incluziunea și emanciparea persoanelor cu handicap, acesta este clasificat cu scorul 0. Această clasificare indică faptul că, în ciuda beneficiilor generale ale proiectului, acesta nu reușește să includă elemente care ar face ca beneficiile sale să fie la fel de accesibile persoanelor cu dizabilități.

Fondul european de dezvoltare a monitorizat utilizarea de către UE a markerului de dizabilitate al CAD și a constatat că ponderea proiectelor CE de asistență oficială pentru dezvoltare raportate ca incluzând persoanele cu dizabilități a crescut în ultimii ani, dar este încă scăzută în raport cu standardele Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În 2021, aproape trei sferturi din proiectele CE aplicabile din cadrul asistenței oficiale pentru dezvoltare nu au fost raportate ca incluzând în mod semnificativ persoanele cu dizabilități. În plus, CE a raportat că doar 2 % din toate proiectele CE aplicabile în 2021 în materie de Asistență Oficială pentru Dezvoltare aveau ca obiectiv principal integrarea persoanelor cu dizabilități.

Analiza proiectelor AOD ale Comisiei Europene, realizată de Fondul european de dezvoltare pentru anul 2021, relevă o abordare intersecțională vizibilă, dar încă insuficientă, a egalității de gen și a dizabilității. Din totalul de 853 de proiecte de Asistență Oficială pentru Dezvoltare analizate, 633 urmăreau în mod explicit să abordeze egalitatea de gen. Cu toate acestea, doar 35 % din aceste inițiative axate pe gen au inclus, de asemenea, obiective care promovează incluziunea persoanelor cu dizabilități. Această cifră reprezintă o îmbunătățire modestă față de 2020, când doar 22 % din proiectele privind egalitatea de gen au inclus obiective legate de dizabilități. În ciuda acestui progres, realitatea dură rămâne că aproape două treimi din eforturile CE privind egalitatea de gen în 2021 nu au reușit să includă strategii de incluziune semnificative pentru femeile cu dizabilități. Această omisiune evidențiază o lacună persistentă în realizarea deplină a abordărilor intersecționale în cadrul proiectelor de dezvoltare ale CE, subliniind necesitatea unei integrări mai cuprinzătoare a perspectivelor de gen și de dizabilitate pentru a asigura oportunități echitabile pentru toți.

Organizațiile de dezvoltare au constatat unele limitări în utilizarea indicatorilor de dizabilitate și de gen ca premise pentru estimarea cheltuielilor dedicate acestor aspecte

- Marcajele sunt calitative și arată alocările înainte de începerea proiectului. Deoarece aceste marcaje sunt aplicate în timpul fazei de planificare, înainte de începerea proiectului, ele indică doar alocări-

le preconizate și nu cheltuielile reale. Această natură calitativă face dificilă estimarea cu exactitate a cuantumului fondurilor care sprijină în mod direct inițiativele în materie de gen și dizabilitate în cadrul proiectelor [5].

- Nu există o distribuție clară a cheltuielilor în funcție de gen și dizabilitate. În timp ce marcajele pot indica faptul că un proiect își propune să abordeze aceste aspecte, acestea nu oferă informații specifice cu privire la modul în care fondurile sunt distribuite pentru atingerea acestor obiective. Această lipsă de granularitate împiedică o analiză precisă a angajamentului financiar față de incluziunea de gen și dizabilitate, făcând dificilă evaluarea adecvării finanțării și a impactului acesteia [6].

- În timp ce markerul de gen este obligatoriu, markerul de dizabilitate nu este obligatoriu. Aceasta înseamnă că datele online pot fi incomplete.

Concluzii

1. Cadrul Băncii Mondiale privind incluziunea persoanelor cu dizabilități și responsabilitatea reprezintă un angajament strategic de integrare a aspectelor legate de dizabilități în toate operațiunile, investițiile și politicile sale.

2. Cadrul urmărește să consolideze capacitățile interne de sprijinire a programelor de dezvoltare incluzive pentru persoanele cu dizabilități.

3. Acesta stabilește obiective măsurabile pentru 2025, inclusiv asigurarea incluziunii persoanelor cu dizabilități în educație, mobilitate urbană și proiecte de protecție socială.

4. Provocările includ măsurarea alocărilor bugetare pentru incluziunea de gen și a persoanelor cu dizabilități și evaluarea contribuțiilor proiectelor privind dizabilitățile la egalitatea de gen.

5. UNDIS promovează progresele durabile în materie de incluziune a persoanelor cu dizabilități în toate activitățile ONU, punând accentul pe o abordare dublă pentru integrarea politicilor și inițiativele specifice persoanelor cu dizabilități.

6. CE abordează intersecționalitatea dintre gen și dizabilitate prin documente de politică și utilizează markerul politicii OCDE-CAD privind dizabilitatea pentru monitorizarea proiectelor, însă abordările intersecționale rămân insuficiente în practică.

Recomandări pentru partenerii de dezvoltare

1. Dezvoltarea, împreună cu instituțiile naționale și internaționale, a unui set de indicatori specifici de echitate pentru gen și dizabilitate în cadrul ODD-urilor. Acest sistem ar trebui integrat în procesele existente de raportare și monitorizare, astfel încât să fie colectate date clare și măsurabile despre progresul în incluziune.

2. Instituțiile donatoare, precum și agențiile internaționale de dezvoltare, ar trebui să solicite ca toate proiectele de dezvoltare să includă marcatori de dizabilitate și gen în fiecare etapă, de la design și implementare la evaluare. Aceasta ar presupune instruirea echipelor de proiect pentru a aplica corect acești marcatori și a urmări îndeaproape modul în care fondurile sprijină specific persoanele din aceste categorii.

3. Instituțiile financiare și agențiile de implementare ar putea lansa o platformă online prin care să raporteze public alocările bugetare destinate incluziunii persoanelor cu dizabilități și promovării echității de gen. Platforma ar oferi o detaliere periodică a sumei cheltuite pentru fiecare categorie, astfel încât partenerii și beneficiarii să poată monitoriza cum sunt distribuite resursele.

4. Agențiile donatoare și implementatoare ar putea publica anual rapoarte de progres care să includă evaluarea impactului bugetelor pe dimensiunea de gen și dizabilitate, împreună cu exemple de proiecte de succes. Aceste rapoarte ar trebui să includă și feedback de la beneficiarii direcți, permițând o ajustare continuă a strategiei de implementare.

5. Incorporarea unor evaluări de impact obligatorii după încheierea proiectelor, axate pe rezultate specifice pentru persoanele cu dizabilități și echitatea de gen. Evaluările ar trebui să includă indicatori pe termen lung, cum ar fi gradul de acces la educație și servicii sociale, nivelul de ocupare și îmbunătățirea calității vieții, ca să se poată adapta viitoarele proiecte și alocări bugetare la nevoile identificate.

Referințe:

1. Banca Mondială în site-ul web privind egalitatea de gen. <https://www.worldbank.org/en/topic/gender>
2. Bugetarea educației în funcție de gen și de dizabilitate. Mai 2022. https://www.licht-fuer-die-welt.at/app/uploads/sites/8/2022/05/Gender-Responsive-and-Disability-Inclusive-Education-Budgeting.FINAL_-compressed.pdf
3. Către egalitate: evaluarea finanțării CE pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități la nivel mondial decembrie 2023. Raportul anual al Fondului european de dezvoltare privind datele din markerul OCDE-CAD privind politica în domeniul dizabilității. <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2024/01/Marker-report-final.docx>
4. CBM Global Incluziunea persoanelor cu dizabilități. Abordarea dublă. <https://hhot.cbm.org/en/card/twin-track-approach>.
5. Integrarea egalității de gen în proiectele de dezvoltare - punctul de vedere al unui practician. <https://blogs.ed.ac.uk/research-office/2020/07/09/integrating-gender-equality-in-development-projects-a-practitioners-view/>
6. Markerul OCDE CAD privind politica de egalitate de gen. <https://www.oecd.org/dac/gender-development/dac-gender-equality-marker.htm>.
7. MCCLAIN-NHLAPO, C. V., at al. Cadrul de incluziune și responsabilizare privind dizabilitățile (English). Washington, D.C.: Banca Mondială. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/437451528442789278/disability-inclusion-and-accountability-framework>
8. Progrese privind obiectivele de dezvoltare durabilă. The gender Snapshot 2023. www.unwomen.org/sites/default/files/2023-09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2023-en.pdf
9. Regândirea incluziunii dizabilităților pentru ODD, 19 iunie 2023. <https://www.undp.org/blog/re-thinking-disability-inclusion-sdgs>

Date despre autori:

Ludmila MALCOCI, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0002-7249-595X

E-mail: lmalcoci@khs.org

Alexandru GRIBINCEA, doctor în economie, IP Keystone Moldova.

ORCID: 0000-0002-3867-652X

E-mail: alex.gribincea.docs@gmail.com

Prezentat la 30.09.2024